

ЧЫҢГЫЗ АЙТМАТОВДУН ЧЫГАРМАЛАРЫНДАГЫ АВТОБИОГРАФИЯЛЫК  
ЭЛЕМЕНТТЕРДИН БЕРИЛИШИ  
АВТОБИОГРАФИЧЕСКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ЧИНГИЗА  
АЙТМАТОВА

AUTOBIOGRAPHICAL ELEMENTS IN THE WORKS OF CHINGIZ AITMATOV

*Мырзабекова А.Ы., окутуучу*

*Чодошева Т.М. окутуучу*

**ЖАМУ ТИПФ**

*Аннотация:* Бул макалада кыргыз элин дүйнө элдерине тааныткан улуу жазуучу жана коомдук ишмер Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларында автобиографиялык элементтердин берилиши боюнча маалымат берилди.

*Аннотация:* В статье рассмотрены автобиографические элементы в произведениях великого писателя и общественного деятеля Чингиза Айтматова

*Annotation:* The article deals with autobiographical elements in the works of the great writer and public figure Chingiz Aitmatov

*Түйүндүү сөздөр:* Чыңгыз Айтматов, жазуучу, турмуш, адабият, окуя, философ, көркөм каражат.

*Ключевые слова:* Чингиз Айтматов, писатель, жизнь, литература, событие, философ, художественные средства.

*Keywords:* Chingiz Aitmatov, writer, life, literature, event, philosopher, artistic means.

Кыргыз элинин таланттуу жазуучусу, доорубздун улуу сүрөткери Чыңгыз Айтматовдун чыгармалары бүгүнкү күндө совет адабиятынын көркөм палитрасын байытып турганы, ачык боёк экендиги далилдөөсүз чындык. Кыргыз элинин руханий өсүшүн чагылдырган “Бетме-бет”, “Жамийла” повесттеринин жарык көрүшү менен Чыңгыз Айтматов көп улуттуу советтик окуучуларга гана таанымал болбостон, бүтүндөй дүйнө жүзүнө белгилүү болду. Анткени зор сүрөткердин чыгармаларында көтөрүлгөн курч социалдык-нравалык проблемалар, көркөм-психологиялуу, чындыктуу иштелген образдар жалаң гана терең улуттук мазмунду түзбөстөн, ошол эле тапта жалпы адамзаттык мазмунга ээ болуп турушат.

Чыңгыз Айтматов чыгармаларын бөтөнчө бир лирикалык нукта, философиялык тереңдикте, психологиялык тактыкта жаратат. Ал чыгармалар окуган адамга өзгөчө эстетикалык ырахат тартуулап, ички канат бүтүрүп, учурдун проблемалары туурасында активдүү ойлонууга мажбурлап турат [2, 3-4б].

Адабий чыгармачылыкта акын же жазуучунун жеке турмушуна байланыштуу окуялар, өзү катышып, аралашкан ар кандай турмуштук кырдаалдар көпчүлүк учурда анын чыгармаларынан орун алып, ал тургай, тигил же бул чыгармасынын сюжеттик өзөгүн түзүп, алар автор тарабынан көркөм жалпылоого ээ болуп, ар кандай жанрдык- стилдик формада ишке ашат. Мындай адабий чыгармачылык практикада көп кездеше турган көрүнүш [1, 24б].

Көркөм чыгарманын негизги предмети- адам; Чыгарманын чордонунда адам турмушу, тарыхый-коомдук процесстеги анын социалдык-нравалык изденүүлөрү туарын эске алсак, жазуучу да өзү жашап турган коомдун туундусу, анын инсандык табияты, рух дүйнөсү, дүйнөгө болгон көз карашы да белгилүү бир тарыхый мезгилде, тарыхый-коомдук турмуштун алкагында калыптанат. Демек, өз чыгармачылыгында Адам жана Коом, Адам жана Мезгил, Адам жана Тарых тууралуу сөз кылып жатып, жазуучу биринчи

кезекте өзү жакшы билген, ал тургай, өз башынан өткөргөн окуяларга таянары табигый иш. Сүрөткер турмушка канчалык жакын болсо, орошон мезгилдин оош-кыйышын өз башынан, жан-теңинен канчалык терең кечирсе, анын чыгармачылыгынын булагы ошончолук түгөнгүс, өзүнчө эле бир кенч боло тургандыгын дүйнөлүк адабияттын көркөм тажрыйбасы ачык тастыктайт.

Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларын окуганыбызда дайыма ой-сезимди тазалаган жана жан дүйнөнү жаңылаган бийик ойлор өзүнөн өзү келет. Улуу жазуучу өзүнүн акыл-дарамети, кайталангыс таланты, дүйнөгө таанымал залкар нукура сөз чебери гана эмес, өзүнүн кеменгкерлигине адамды ийиткен, көркөм сөз менен турмуштагы нускалуу чындыкты айтып бере алчу олуя, философ катары ар кандай диндеги, ар кыл курактагы, ар түстөгү адамзаттын акыл-кеңешчиси, сырдык даанышманга айланганы үчүн жеке эле биз, кыргыздар эмес, жалпы дүйнө эли сыймыктанууга акылуу. [5.5-бет]

Албетте, жазуучунун башынан кечирген турмуштук окуялары, ал канчалык бай болбосун, али көркөм дөөлөт боло албайт, тактап айтканда, ал- бар болгону чийки материал. Ал эми ошол материалды жазуучу жазуучулук фантазиясына чайкап, көркөм жалпылоо деңгээлине чейин жеткирип, жеке көрүнүшү жалпы адамзаттык маселелер менен айкалыштырып, жогорку көркөмдүктө сүрөттөөгө жетишүүсү- бул жазуучунун көркөм чеберчилигине тикеден-тике байланыштуу нерсе.

Түрк дүйнөсүнүн эле эмес, дүйнөлүк адабияттын ири өкүлү болгон кыргыздын улуу жазуучусу Чыңгыз Айтматовдун чыгармачылыгы жогорудагы биз айткан пикирдин айкын мисалы боло алат. Анын алгачкы чыгармалары болгон “Бетме- бет”, “Жамийла”, “Саманчынын жолу” чыгармаларынан тартып, “Кылым карытар бир күн” , акыркы “Тоолор кулаганда” аттуу романдарына чейин жеке турмуштук материалдар колдонулган жана алар жазуучунун фантазиясы аркылуу жогорку идеялык- эстетикалык деңгээлге жеткириле иштелип чыккан.

Тагдыр Айтматовго бала кезинен өз катаалдыгын көрсөтүп, аны турмуштун ачуу тузун эрте татууга мажбурлаган. Балалыктын таттуу күндөрү тез кыскарып, атасы, алгачкы советтик- партиялык кызматкер Төрөкул Айтматовдун ак жерден караланып, 1937- жылы репрессияга дуушар болушу менен, балдарынын улуусу болгон кичинекей Чыңгызга, энеси Нагима менен бирге оор күндөр башына түшөт. Атасы алардын коопсуздугун ойлоп, өзүнүн кичи Ата Мекени Шекер айылына жөнөтүп жиберет. Бул жылдар Чыңгыз Айтматовдун үй- бүлөсү үчүн оор жылдар болуп, жаш өспүрүм Чыңгыздын көкөйүнөн кеткис так калтырат. Бул мезгил менин көз карашым боюнча улуу инсандын, биринчи кезекте адам катары, кийин жазуучу катары калыптануусунун эң урунттуу учуру болгон. Атаны баладан, баланы атасынан зордоп ажыратуунун драма- трагедиясын өз башынан эртелеп кечирген бала Чыңгыздын тагдыры кийин жазуучу Чыңгыздын “Кылым карытар бир күн” романындагы Абуталип Куттубаевдин акыйкатсыздыгын айынан балдарын бир көрүүгө зар болуп, балдарынан ажыраган жана атасын сагынып зарлап күткөн Эрмек, Даулдардын көркөм образдарында эмоционалдуу- экспрессивдүү планда чагылдырылган. Албетте, Чыңгыз Айтматов жана анын энеси Нагиманын жашоосу “ Кылым карытар бир күн” романынын каармандарынын тагдыры, жашоо- жагдайлары менен эки тамчы суудай окшош болбосо да, турмуштук чындыкты көркөм чындыкка ичкериден жакындатып турган мотив-адилетсиздик, жоготуу жана күтүү мотиви.

Чыңгыз Айтматов орус адабиятчысы В. Левченконун “ Чыгармачылык үчүн балалык же өспүрүм кездин таасири өзгөчө эмеспи. Ушуга байланыштуу, Сиз азыр дүйнөнүн жарымына жакынын көргөндөн кийин да жан дүйнөнүз боюнча туулуп- өскөн Шекер айылында калып, бир кездерде так мына ушул жерден баштан кечирген таасирлер жөнүндө жаза берүүгө сизди мажбурлап жаткан жокпу деп сурагым келет” деген соболуна жазуучу минтип жооп берген экен.

“ Балалык жана өспүрүм кездин таасирлери жазуучунун чыгармачылык турмушу үчүн чынында да маанилүү фактор. Бул- ойлорду, картиналарды, адамдардын образдарын

сен ар дайым сузуп алып турган ыйык башат же кудук сыяктуу. Жаштык жана балалык кез дүйнөнүн сулуулугун таза жана көркөм кабылдоочу, аны ошол калыбында көңүлгө бекем түйүп калуучу эң бир дилгир, күнөөсүз, кристаллдай тунук курак”.

Балалык жөнүндө аңгемелеринен биз болочок чыгаан сүрөткер- жазуучунун жаралуусуна, көркөм туюмдардын калыптануусуна күбө болобуз жана таланты ташкындап, чыгармачылык тамыры анын соолубас булагы менен сугарылган улуу жазуучуну көрөбүз.

Чындыгында да, Чыңгыз Айтматовдун чыгармачылыгындагы балалыктан алган таасирлери кадимкидей эле сезилип, чыгармаларын ичтен жаркытып турган нурдай болуп, окурманына зор таасир калтырат. Жаратылышпы күчөтүп, “кристаллдай тунук, дилгир” кабыл алуу- Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларынын лирикалуулугун арттырып, аларга өзгөчө бир гумандуулукту, жылуулукту тартуулап турат. “Ак кемедеги” аты аталбаган бала-тазалыктын, адилетсиздикке каршы күрөштүн символу болуу менен өзүнүн кара ниеттике келишкис күрөш аркылуу адамзаттын актыкка барчу татаал жолун өз иш-аракети аркылуу окурмандарга көрсөтүп кетти. Албетте, баланын баёлуугу, аруулугу, кыялкеттиги сыяктуу, кичинелигине карабай зиректик сапаттарынан бала Чыңгызга мүнөздүү көп нерсени табууга, баамдоого болот, бирок, ал баланы Чыңгыздын өзү деп айтууга негиз жок. Жазуучу жеке, өздүк нерселерге көркөм жалпылоого чейин көтөрүп, чыныгы искусство жарат алган.

Улуу Ата Мекендик согуш темасы- Чыңгыз Айтматовдун чыгармачылыгындагы негизги тема. Бул темага жазуучунун байма-бай кайрылышынын себебин да биз Чыңгыз Айтматовдун балалык курагы менен түздөн-түз байланыштуу деп эсептейбиз. Согуштук кырдаалда адамдардын, өзгөчө өспүрүмдөрдүн жасаган баатырдык, адамдык иш-аракеттерин көрсөтүү, ал аркылуу адамзатты гумандуулукка чакыруу- Айтматовдук эстетикадагы башкы нерсе. “Бетме- бет”, “Жамийла”, “Саманчынын жолунан” кийинки жазылган “Эрте келген турналар” повести да согуш темасын чагылдырууга арналган. Жазуучудан: “Согуш темасына үстү-үстүнө кайрылышыңызга эмне себеп болду ?” – деп сурашканда, Чыңгыз Айтматов : “Менде адамдын, жаш өспүрүмдүн согуш менен кандай кагылышкандыгын айтуу талабы болгон. Ал- коомдун бир бөлүкчөсү, демек, согуштун капшабы анын үлүшүнө да таандык, анын тагдырына да аралашат. Бул- биринчиден. Экинчиден , менин алдымда согуш канчалык кыйраткыч, бүлүндүргүч болбосун, ал адамды адамдык касиетинен тайдыра албай тургандыгын көрсөтүү милдети болгон” – деп жооп берген [1, 26-28б].

Чыңгыз Айтматовдун чыгармалары совет доорунда жазылса да, ал ошол катаал доордун, мезгилдин трагедиялуу барактарын жасалмалап , кооздоп сүрөттөгөн эмес. Анын чыгармаларынын дээрлик басымдуу бөлүгү трагедиялуу жазылган. Канчалык Чыңгыз Айтматовдун балалыгы , өспүрүм курагы оор болбосун , ошол оордуктун өзүндө жазуучу Чыңгыздын дүйнө таанымы , ак – караны ажыратып билүүсү, рух дүйнөсү калыптанган, эң башкысы, сүрөткер ошол оор күндөрдө адам таануу илимин өздөштүргөн. 1942- 43-жылдары кичи мекени Шекерде жашап , эр азаматтар фронтко кеткенде адегенде алты айча катчылык кылып, андан кийин салыкчы – фин агент болуп иштеп жүргөнүндө турмуштун ачуу-таттуусуна аралашып, чарбадагы статистикалык маалыматтарды, эсеп-кысаптарды алып барат, ага кошумча, аскерден каза болгондордун үй-бүлөсүнө кара кагаз жеткирет . Он төрт, он беш жаштардагы Чыңгыздын ошол мезгилдеги эң эле оор милдети – кыйналып-кысталып өздөрү араң оокатын өткөрүп, кыйын жашоону башынан кечирип жүргөн элден согуш салыгын чогултуу болгон. “Азыр ойлоп көрсөм , ал кезде элдин сабырдуулугу жана көтөрүмдүүлүгү ушунчалык зор экен. Бүгүн адамдар ошондогудай кыйын – кысталышта жашаган болсо, ошол замат көтөрүлүшкө чыгып, болгон нааразычылыгын ашкере айтып – деп, бийликке акарат билдирип, коомдо баш-аламандык өкүм сүрүп кетмек. Ал эми андагы согуш мезгилинде ачкачылыктан тишинин кирин соруп отурушса да, жанагы милдеттүү салыгын төлөбөй коюу оюна келчү эмес. Жок, бүгүн эч

ким мындай кыйынчылыкка чыдамак эмес... Ал мезгилде мындай ишгер кадыресе эле көрүнүштөй болчу. Жумуш жагдайынан улам ар бир үйдөгү кыйынчылыкты, адамдардын сабырдуулугун жана чыдамкайлыгын өз көзүм менен көрүп, ошонун баарына күбө болдум, өзүм да кошо жашадым” – деп эскерет жазуучу. Ушул жана башка окуялар Чыңгыз Айтматовдун “Саманчынын жолу” , “Эрте келген турналар” чыгармаларында өздөштүрүлүп, чыгарманын сюжеттик өзөгүнө органикалуу сиңирилип, өзү башынан өткөргөн тажрыйбалар автор тарабынан чебер пайдаланылган. Мисалы: “Саманчынын жолунда” Толгонай эненин үрөндүк буудайды тукулжурап турган элден кыйналып , азаптозок менен чогултканы, Султанмураттар үрөнгө сепмек болуп элден чогулткан эгиндин уурдалып кетишин, айылга келген кара жолтой кара кагаздардын таралышын, Ак-Сай десанттары болгон, Султанмураттардын Толгонай энелердин күжүрмөн эмгектерин, элдик биримдик, ынтымактарында сүрөттөгөн эпизоддордо дүйнөлүк атакка ээ болгон жазуучунун балалык кезде өткөргөн окуялардын деми, атмосферасы ачык эле кармалат. Бул туурасында Чыңгыз Айтматов өзү да : “Колхоздун катчысы жана салык топтоочу болуп иштеген күндөрүм менин жашоомдо көп тажрыйба жыйнап берди. Ушул көргөн-билгендеримден таасир алып , алгачкы повесттеримди жаздым .“Жамийла”, “Бетме-бет” , “Саманчынын жолу” , “Эрте келген турналар”, “Түлсарат” деген чыгармаларым ошол жылдардын сабактарынан улам жарык дүйнөгө келген. Булардын баары менин балалыгымда өз башымдан өткөргөн оор күндөрүмдүн элестери. Ошолордун көркөм чагылдырылышы” – деп айтканы бар .

Жогорудагы фактылар Чыңгыз Айтматовдун сүрөткерлик тагдырын окуп-үйрөнүүдө абдан маанилүү. Алар биринчиден , Чыңгыз Айтматовдун инсандык калыптанышынын башаттарынан бизге кабар берсе, экинчиден, анын мүнөз өзгөчөлүгү менен тааныштырат, үчүнчүдөн, Чыңгыз Айтматовдун факторлорго болгон, анын ичинде “ океан эпос” деп өзү абдан сыймыктанып, дүйнөгө жар салып, “Манас” эпосуна болгон түбөлүктүү, бекем сүйүүсүн түшүнүүгө жардам берет. Жазуучунун чыгармачылыгындагы фольклорго системалуу кайрылуусунун бир себеби да ушул балалыкта уккан жомоктордон алган таасирлерден экени эч күмөн туудурбайт. Чыңгыз Айтматов фольклорго кайрылып гана тим болбостон, аны өз чыгармачылыгында бүгүнкү күндүн курч проблемаларын көп катмарлуу, философиялуу сүрөттөөдө өзгөчө бир көркөм каражат, стилдик ыкма катары колдоно билет. Андан дагы тереңдетсек, ал XX-XXI кылымдын адабий жомогун жаратууга жетишкен – миф – жаратуучу жазуучу экенин “Ак кеме”, “Деңиз бойлой жорткон Ала дөбөт”, “Кыямат” чыгармалары далилдеп турат.

Чыңгыз Айтматовдун балалыгы жөнүндөгү Локумдагы эскерүүсүнөн Фридрих Хитцер тарабынан жазылып алынган “Балалык” аттуу китебинен үзүндү келтирсек: “1943-жылдын февралында үй-бүлөбүздүн башына чоң кырсык келди. Анда биз Жийдеде жарымы урап калган, сокмо менен курулган, мурда клуб болгон эски жайда жашачубуз. Өзүмдүк мал кармай турган жайыбыз болбогондуктан, кышында жалгыз уюбузду башкарманын уруксаты менен колхоздун короосуна кармачубуз Сукра аттуу уюбуз биздин баарыбызды бакчу. Аны мен эч качан унуга албайм. Бул уйду кунажын кезинде, анда согуш башгала электе, туугандарыбыз энчи кылып берген. Чиедей төрт бала ушул уй болбосо ачка калаарыбыз шексиз болучу. Бир күнү таң сүрүлө келсем, уюбуз ордунда жок, орду бопбош, байланган жиби кире бериште чубалып жатат. Кашарга кирген эшиктин жарымы сынык болсо да, күнү-түнү кулпу салынып турчу. Кээде уйлар бошонуп кетсе да, кашаанын ар кайсы бурчуна туруп алышчу. Мен алгач ошентип ойлодум. Кашааны бир канча ирет тинтип чыгып, уйду таба албадым. Башыбызга чоң балээнин үйүлгөнүн түшүндүм. Уйдун уурдалганы анык болду. Эч апыртуусуз айтканда бул окуя биз үчүн күнүбүз баткандай, өмүрүбүздүн соңуна жеткендей чоң трагедия болду”-деп өзүнүн айтуусунда баяндалган трагедия “Бетме-бет” повестинде көркөмдөлүп автобиографиялык элемент катары чагылдырылган. Чыгармада согуштан качып келген Ысмайыл ачкалыктан өлбөөнүн аракетинде көп балалуу Тотойдун тууй турган жалгыз уюн уурдап союп алат.

Ал эми “Жамийла” повестинин жазылышын төмөнкүдөй баяндап берген: “Албетте, бул чыгармамды да турмуштан калпып алгам. Мен чыгарма жазууда ар дайым экинчи дүйнөлүк согушту элестетем. Бул уруш адамдарга өлүм менен ачарчылыкты алып келген десек, анын кесепетин азайткан болор элек, бул согуш дал ошол коомдогу адамдардын адеп-ахлагына да кол тийгизип, кылымдардан берки түптөлүп келген салт-санааны, ырасымды да чарпып өткөн. Алысыраак туугандарыбыздын эки уулу тең фронтко кеткен. Алардын улуусу аскерге алынаардан мурда жаңы эле үйлөнгөн. Согуш башталганда армиянын катарына чакырылган. Чыгармадагы Жамийланын күйөөсүнүн прототиби мына ошол жигит эле. Фронттун алгачкы жарадарлары келе баштаганда, Данияр да Шекерге жиберилген. Анын сол буту аксап басчу.

Бир күнү келбеттүү, жаркылдаган жаш келинибизге туш келип калат. Ошентип Жамийла менен Даниярдын ортосунда улуу махабат оту жагылат. Анан сүйүүгө мас ал экөө ошол мезгилде мендей бир өспүрүмдүн артыларынан калбай, акмалап жүргөнүн кайдан билишсин. Арийне, мен да анчалык эле көзгө көрүнө бербеген, капарга да алынбаган бир кичине бала элем да...

Бир күнү эле айылдын баары ызы-чуу түшүп, сапырылып калды. Көрсө, алардын айтуусунда биздин келин фронттогу күйөөсүн күткөндөн баш тартып, аксак Данияр менен качып кетиптир”. Чыгармада да Жамийланын кайниси Сейиттин алардын артынан акмалап жүргөнү берилген. Кичинекей Сейит аркылуу автор өзүнүн образын чагылдырган.

Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларындагы алмуस्ताктан бери кайра-кайра коюлуп келаткан бийик гуманисттик идеялар, учурдун көйгөйлүү көлөкөлөрүн көтөрүп чыккан өткүр публицистикалуулук, адам менен коомдун татаал диалектикасын чагылдырган философиялык тереңдик, окурман жүрөгүн элжиреткен назик лиризм, учкул кыял романтика, сарсанаага батырган трагедия, бир учу тээ жер каймактагандагы байыркы мифти батырып, бир учу али тунгуюк келечекти чапчып турган кенендик, эң сонун чебер уюшулган стилистика, жалпы эле чыгармалардын тили кыргыз адабияты мугалимине сабактарын изденүү менен өтүүдө чоң өбөлгөлөрдү түзүп берүүдө чоң роль ойнойт [3, 90б].

Мына ушинтип бул теманын үстүндө иштөөдө кыргыз элинин залкар жазуучусу Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларында өз башынан кечирген, унутулгус окуяларынын берилишин иликтедим. Колумдан келишинче Айтматовдун чыгармаларындагы автобиографиялык элементтердин берилишин ачып берүүгө аракеттендим. Жогоруда көрсөтүлгөн иликтөөлөр темамдын жаңычылдыгы деп ойлойм.

#### **Корутунду**

Жыйынтыктап айтканда, Чыңгыз Айтматовдун адамдык тагдырындагы жеке көрүнүштөр анын чыгармачылыгында түгөнбөс кенч болуу менен жазуучунун чыгармачылыгына күчтүү таасир эткен. Ал – жекелик менен жалпылыкта өз чыгармачылыгында жогорку көркөм - эстетикалык деңгээлде гармонияга жетишпирген уникалдуу талант ээси, деп айтууга толук негиз бар жана анын чыгармачылыгы бул багытта башкаларга өрнөк боло алат.

#### **Колдонулган адабияттар:**

1. Л. Үкүбаева “Чыңгыз Айтматов жана азыркы адабий процесс” Бишкек-2013
2. Л. Үкүбаева “Чыңгыз Айтматовдун каармандарынын көркөм дүйнөсү” Бишкек-2008
3. А.Муратов., К.Акматов “ айтматовду мектепте окутуу” Бишкек-2017
4. Л. Үкүбаева “Кыргыз адабияты: талдоолор жана ой жүгүртүүлөр” Бишкек-2006
5. Айтматов ааламы Бишкек-2009

Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан жарыяланган “2019-жыл – Региондорду өнүктүрүү жана санариптештирүү” жана “Бухгалтерлер күнүнө” карата “Региондорду өнүктүрүүдө, эсеп жүргүзүүнү санариптештирүү – учурдун талабы” – аталыштагы Эл аралык илимий-практикалык

### Конференцияга катышуу үчүн берилүүчү

#### МААЛЫМАТТАР

1. Аты, жөнү Мырзабекова Айзада Ыманалыевна
2. Өлкөсү Кыргыз Республикасы
3. Уюму Таш-Көмүр инженердик-педагогикалык факультет
4. Кызматы “Филология жана педагогика” кафедрасынын окутуучусу
5. Илимий даражасы жок
6. Илимий наамы жок
7. Илимий билдирүүнүн аталышы Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларындагы автобиографиялык элементтердин берилиши
8. Дареги Жалал-Абад обл. Таш-Көмүр ш. Токтогул көч.-58
9. Телефону 0772875004
10. E-mail myrzabekova.84@bk.ru